

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
KECHKI TA’LIM VA MAGISTRATURA FAKULTETI**

**Qo‘lyozma huquqida
UDK 336.77(575.1)**

XALILAYEV JAHONGIR KAMILJON O‘G‘LI

**TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN JISMONIY SHAXSLARNI
KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH**

Mutaxassislik: 70310102 – “Iqtisodiyot” (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha)

Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

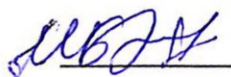
Ilmiy rahbar:

i.f.n., prof. B.E.Mamaraximov

TOSHKENT-2025

Dissertatsiya Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Iqtisodiyot nazariyasi” kafedrasida bajarilgan.

Ilmiy rahbar:

i.f.n., prof. B.E. Mamaraximov

Kafedra mudiri:

i.f.n., prof. X.S. Asatullayev

Kechki ta'lim va magistratura
fakulteti dekani:

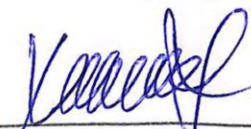

i.f.d., prof. J.I. Karimqulov

Gymnast
of uss

03.06.2025

Men, Xalilayev Jahongir Kamiljon o'g'li ushbu magistrlik dissertatsiya ishini mustaqil bajardim. Ko'chirmachilik holati yo'qligiga javob beraman. Ko'chirmachilikka yo'l qo'ygan holatimda magistrlik disertatsiya ishi Yakuniy Davlat Attestatsiya Komissiyasi raisi taqdimnomasiga asosan bekor qilinishi va “qoniqarsiz” baho qo'yilishidan xabardorman.

(talabaniing imzosi)

23
(kun)

may
(oy)

2025
(yil)

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
MAGISTRLIK DISSERTATSIYASI DASTLABKI HIMOYASI
BAYONNOMASI

Toshkent shahar

2025 yil "11" avgust.

Iqtisodiyot fakul'teti 2-kurs 70310102-"Iqtisodiyot" tarmoqlar va sohalar
mutaxassisligi MEKP-03 guruhi magistranti

Karimov Maxomud Xalilovichning
"Tijorat banklari tomonidan
hisoblash kreditlari amalga oshirilishi
takomillashtirishi" mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasining
dastlabki himoyasi natijalariga ko'ra quyidagi kamchiliklar qayd etildi:

1. Dissertatsiya muayyan qismlarida
qisqartirib yozilgan qismlar takomillashtirish
kerak.
2. Dissertatsiyada ishlatilgan qisqartirib yozilgan
qismlar takomillashtirish kerak.
3. Dissertatsiyada ishlatilgan qismlar
qisqartirib yozilgan qismlar takomillashtirish
kerak.

Magistrlik dissertatsiyasi yuzasidan xulosa (KIMKda himoyaga tavsiya
etiladi/tavsiya etilmaydi) Tavsiya etilmaydi.

Komissiya raisi:

Komissiya a'zolari:

Asatuyev U.C.
Rasulov A. O.
Makarov Y.B.
Ogimova O.B.
Makarov M.A.

Izoh:

1. Magistrlik dissertatsiya dastlabki himoyasi taqdim etilgan holdagina amalga oshiriladi, talab qilingan xujjatlar to'liq rasmiylashtirilgan va

Annotatsiya

Mazkur magistrlik dissertatsiyasining asosiy maqsadi — tijorat banklarida jismoniy shaxslarni kreditlash amaliyotining holatini kompleks tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda zamonaviy bank xizmatlari, raqamli texnologiyalar asosida ushbu faoliyatini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilanadi: tijorat banklarida jismoniy shaxslarni kreditlashning asosiy tamoyillari va jarayonlarini tahlil qilish; O'zbekiston Respublikasidagi tijorat banklarining jismoniy shaxslarni kreditlashdagi mavjud muammolarini aniqlash; kreditlashning zamonaviy texnologiyalarini va usullarini joriy etish orqali samaradorligini oshirish yo'llarini ishlab chiqish; Jismoniy shaxslar uchun yangi kredit mahsulotlarini ishlab chiqish va ular bilan bog'liq xizmat ko'rsatish sifatini oshirish.

Tadqiqot davomida tijorat banklarida jismoniy shaxslarni kreditlash amaliyotini iqtisodiy jarayonlardagi ahamiyati va uning samaradorligini belgilovchi asosiy omillar, xususan markaziy bank asosiy foiz stavkasining o'zgarishi va uning tijorat banklarida kreditlar foiz stavkalariga ta'siri, banklardagi mavjud NPL darajasining kredit portfeliga ta'siri tahlil qilish orqali O'zbekistonda tijorat banklarida jismoniy shaxslarni kreditlash amaliyotini takomillashtirishga erishish mumkin.

Kalit so'zlar: kredit, kreditlash, asosiy Stavka, jismoniy va yuridik shaxs, NPL, kredit portfeli, tijorat banki, innovatsion texnologiya, pul-kredit tizimi.

Abstract

The main purpose of this master's thesis is to analyze the state of the practice of equipment lending in commercial banks, to conduct a comprehensive analysis of resources, to develop scientific results and recommendations on the development of existing equipment and modern banking services, and to develop resources. To achieve the goal, the following problems were analyzed: to establish positive results and processes of lending personal belongings in banks; to identify existing problems in lending to employees of commercial banks in the Republic of Uzbekistan; to develop ways to develop them through the introduction of modern technologies and methods of lending; to develop new loans for individuals and improve the quality of services related to them.

During the study, it is possible to improve the practice of lending to individuals in commercial banks in Uzbekistan by analyzing the importance of the practice of lending to individuals in economic processes and the main factors determining its effectiveness, in particular, changes in the central bank's key interest rate and its impact on interest rates on loans in commercial banks, and the impact of the current NPL level in banks on the loan portfolio.

Keywords: credit, lending, key rate, individual and legal entity, NPL, loan portfolio, commercial bank, innovative technology, monetary system.

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I BOB. TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	8
1.1. Jismoniy shaxslarni kreditlash tushunchasi va uning ahamiyati.....	8
1.2. Jismoniy shaxslarni kreditlash jarayoni va uning tashkil etilishi.....	13
1.3. Jismoniy shaxslarni kreditlashning iqtisodiy va moliyaviy asoslari.....	20
1-bob bo'yicha xulosa.....	26
II BOB. O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASH AMALIYOTI TAHLILI..	28
2.1. O'zbekistondagi tijorat banklarining jismoniy shaxslarni kreditlash bo'yicha faoliyati ko'rsatkichlari.....	28
2.2. Kreditlash siyosatida qo'llanilayotgan usullar va ularning samaradorligi..	34
2.3. Jismoniy shaxslarni kreditlashda yuzaga kelayotgan muammolar va ularning sabablari.....	42
2-bob bo'yicha xulosa.....	46
III BOB. TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	48
3.1. Jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini takomillashtirishning konseptual yondashuvlari.....	48
3.2. Kredit berish jarayonida risklarni boshqarish va ularni kamaytirish usullari.....	53
3.3. Zamonaviy texnologiyalar asosida kreditlash amaliyotini rivojlantirish imkoniyatlari.....	58
3-bob bo'yicha xulosa.....	65
XULOSA VA TAKLIFLAR.....	67
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	70

KIRISH

Dissertatsiya mavzuning dolzarbligi va zarurati. Hozirgi kunda jismoniy shaxslarni kreditlash amaliyoti dunyoning ko'plab mamlakatlarida bank tizimining rivojlanishi va iqtisodiyotning barqarorligi uchun muhim omil hisoblanadi. Kreditlashning o'ziga xos xususiyatlari va jismoniy shaxslarning kredit olishdagi ehtiyojlari iqtisodiyotning o'sishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday kreditlash amaliyoti faqat banklar uchun emas, balki butun jamiyat uchun muhim ahamiyatga ega. Kreditlash iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish, aholi turmush darajasini yaxshilash, yangi ish o'rinlarini yaratish kabi ko'plab ijobiy natijalarga olib keladi. Shu bilan birga, jismoniy shaxslar uchun kreditlashning samarali amalga oshirilishi, banklar tomonidan to'g'ri risklarni baholash, yuridik va moliyaviy maslahatlarning taqdim etilishi, mijozlarning moliyaviy salohiyatini tushunish kabi ko'plab muhim omillarni o'z ichiga oladi.

Aholining kreditlashga bo'lgan ehtiyoji oshib borgan sari, banklar o'z faoliyatida yangi yondashuvlarni qo'llashga, turli xil kredit mahsulotlarini joriy etishga va ularning sifatini oshirishga harakat qilmoqda. O'zbekiston iqtisodiyotining so'nggi yillarda erishgan yuksalishi, bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonlari, yirik iqtisodiy loyihalar va mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash uchun banklar tomonidan aholi uchun kreditlash tizimi doimiy ravishda takomillashtirib kelinmoqda. Shu bilan birga, tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda uchraydigan muammolar, kreditlash shartlarining murakkabligi, foiz stavkalarining yuqoriligi, qaytarish muddatlarining qisqa yoki uzoq bo'lishi kabi masalalar ham bor. Jismoniy shaxslarni kreditlashda yuzaga kelayotgan risklarni samarali boshqarish, kreditlarni qaytarish darajasini oshirish va umumiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, yangi usullarni ishlab chiqish va yangi kredit mahsulotlarini yaratish zarurati ortib bormoqda. O'zbekiston Respublikasida tijorat banklarining jismoniy shaxslarni kreditlash amaliyoti so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlanib, bu jarayonni yanada takomillashtirish zarurati paydo bo'lgan. Shu bois, ushbu dissertatsiyada tijorat banklarida jismoniy shaxslarni kreditlash amaliyotining asosiy tamoyillari, uning samaradorligini oshirishning nazariy asoslari va amaliy jihatlari o'rganiladi. Mavjud kreditlash tizimining holati va uning rivojlanish istiqbollari, kreditlash jarayonining samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan takliflar ko'rib chiqiladi.

Tadqiqot obyekti — tijorat banklarining jismoniy shaxslarni kreditlash amaliyoti va bu amaliyotning samaradorligini oshirish jarayonlari. Jismoniy